

Transskription af:

Den yderste grænse

15:4 Frederik Liebmann: På mulddyr gennem
1800-tallets Mexico

Vært: Bjørn Harvig

Medvirkende: Mille Gabriel, seniorforsker på Nationalmuseet med en ph.d. i antropologi fra Københavns Universitet. Mille er museumsinspektør for de Nord- og Sydamerikanske samlinger og har været medlem af Den Danske UNESCO-nationalkommission og så har hun skrevet om netop Frederik Liebmann i museets værk om dansk ekspeditionshistorie, som er udkommet på GADs forlag.

Redaktør: Troels Donnerborg

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores tid.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er igen taget på tur ud af studiet, og jeg har æren af at have dig med. Mille Gabriel fra Nationalmuseet. Fedt du er med.

Mille Gabriel: Det er dejligt at være med, og du.

Bjørn Harvig: Du havde foreslået, at vi skulle mødes her i Botanisk Have. Vi står. Vi er faktisk allerede gået ind i det store smukke Palmehuset, fordi der er noget herinde, som du synes vi skal gå ind og opdage. For det har noget med dagens hovedhistorie at gøre. Frederik Liebmann og hans ekspedition til Mexico tilbage i 40'erne.

Mille Gabriel: Jeg har nemlig inviteret dig herind i dag, fordi der er noget særligt. Jeg vil vise dig her inde i det store Palmehuset. Der er der nemlig noget, som Frederik Liebmann havde med hjem.

Bjørn Harvig: Fantastisk! Og vi har gået igennem mangrove huset og det subtropiske, og det har duftet af citroner og lydt af frøer, og jeg ved ikke hvad. Det føles som at være på opdagelse midt i København. Ej hvor er her smukt, hva?

Mille Gabriel: Ja, her er helt vidunderligt. Nu befinder vi os jo inde i det store Palmehuse, her ved de høje palmer de gror i den her smukke stålkonstruktion. Men det vilde ved det jeg skal vise dig, det er, at det faktisk den plante han havde med hjem. Det er ikke et frø, der så er blevet lavet der, har fået efterkommere eller hvad det hedder.

Bjørn Harvig: Og nu ved du hvor den er, fordi vi kan jo ikke se skoven for bare træer. Jeg håber du ved hvor det er.

Mille Gabriel: Øh vi tager yderbanen her, for jeg ved at den ligger den, ikke ligger, den står lige herinde. Prøv at se, Bjørn. Hov.

Bjørn Harvig: Jamen vi støder hovedet ind i alle mulige ting.

Mille Gabriel: Nu står vi inde under en en plante, en ganske særlig plante. Det er den her jeg skal vise dig. Den havde Frederik Liebmann nemlig med hjem fra Mexico på den ekspedition, han gennemførte i 1840'erne. Og det ligner jo en palme. Ja, men nu har du jo selv lige stødt ind i de her blade. De er rimelig stive. Det ligner en palme, men det er det faktisk ikke. Det er en koglepalme. Det der er sådan lidt særligt ved den. Man kan faktisk se sådan en kogle herhenne fra en anden koglepalme, at den. Den består af sådan nogle skæl.

Bjørn Harvig: Den er nærmest en halv meter høj og helt orange.

Mille Gabriel: Ja, der sidder nogle skæl, og så sidder frøene på skællet, og det er sådan en, man kalder det nøgenfrøet plante, fordi frøene er ikke pakket ind af en frøkapler. De sidder simpelthen på på skællet. Så det er det er en koglepalme og den her type planter. De er altså virkelig gamle. De er helt tilbage fra dinosaurernes tid. Du skal forestille dig for ja i Trias for 200-260 millioner år siden, da dinosaurerne de trampede rundt. Så var der altså sådan nogle planter her de så på. Og da dinosaurerne uddøde, ja så overlevede koglepalmen og findes altså endnu.

Bjørn Harvig: Og denne her har også overlevet, frederik jeg ved ikke, om han selv vidste det, men nu står der et vidnesbyrd om, om hans ekspedition i København. Det er jo helt fantastisk. Frederik Liebmann gennemførte i årene 1840-43 en botanisk ekspedition til det sydlige Mexico med det sigte at udforske den artsrige vegetation og indsamle planter til gavn for videnskaben og de nationale samlinger. Med sine omkring 90.000 hjemsendte eksemplarer, levende planter, frø, tørrede planter er det formentlig en af de mest udbytterige ekspeditioner i dansk botaniks historie. Det var på alle plan en strabadserende og farlig rejse. Liebmann drog ud på Mexico var præget af uroligheder. Liebmann frygtede overfald fra banditter og diverse sygdomme og insektangreb prægede ekspeditionen, mens hans muldyr blev angrebet af giftslanger. Hvordan klarede Liebmann sig gennem den lange og hårde rejse? Og hvordan lykkes det Liebmann at få koglepalmen hele vejen med hjem til København? Du lytter til Den yderste grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig, og i denne sæson samarbejder vi med Statens Naturhistoriske Museum og dykker ned i nogle af de vilde

historier og skatte, som de har på museet. Og nu ville jeg have sagt Velkommen William, men vi har jo allerede mødt hinanden. Det er bare skønt. Du er her.

Mille Gabriel: Tak.

Bjørn Harvig: Mille, du er seniorforsker på Nationalmuseet. Med en ph.d. i antropologi fra Københavns Universitet. Du er museumsinspektør for de nord- og sydamerikanske samlinger på museet og har været medlem af den danske UNESCO national kommission. Og så har du skrevet om dagens hovedperson, Frederik Liebmann i Nationalmuseets ekspeditionshistorie det store værk, som kom på Gads Forlag for et par år siden, Mille, vi har aftalt, at vi såmænd bare starter med at drage ud på ekspedition.

Mille Gabriel: Ja, lad os det.

Bjørn Harvig: December 1840. Hvad sker der?

Mille Gabriel: I december 1840. Der står Liebmann i Hamborg og stiger om bord på dette skib, som skal føre ham over Atlanten. Han står der sammen med sin kollega, gartneren Carl Rathsack, og de skal altså sammen til Mexico på den lange rejse over Atlanten. Og Liebmann, han kan næsten ikke vente. Så lige så snart de er kommet, de er kommet ud på havet, så finder han alle sine. Alle sine remedier, sine redskaber frem. Fordi nu skal han ud og kigge på det her tang, som der driver forbi i havet og fanger havdyr og sådan noget. Så han er hele tiden på jagt efter nye samlinger, fordi det her er jo en jo en indsamlingsekspedition. Det handler om at få nye samlinger hjem til Danmark, så jeg ser ham for mig sådan løbe frem og tilbage på dækket med med net og remedier klar.

Bjørn Harvig: Han sover 1 time i døgnet, og så skal han bare ud og finde ting.

Mille Gabriel: Virkelig effektivt.

Bjørn Harvig: Det er fantastisk. Hvad tænker du, der er så fascinerende ved Liebmann? Nu har du jo brugt meget tid på at studere ham.

Mille Gabriel: Altså det der virkelig fascinerer mig ved Liebmann, det er altså effektiviteten. Omfanget af den her rejse, altså 90.000 planter har han med hjem, plus alt det andet, han får indsamlet, fordi han nøjes ikke med botanikken. Det er også etnografi. Det er også arkæologi. Og ud over det, så studerer han alt muligt andet. Han altså. Jeg har været på arkiver og fundet alt muligt, han har skrevet ned, han tager stilling til sølvminedrift, og han skriver folkesange ned. Han observerer alting. Han er simpelthen bare lutter øre. Han sanser og oplever alt det her.

Bjørn Harvig: Og så er det jo sådan altid, når jeg mødes med gode folk, og vi fortæller historier, så bliver det her lille studie, vi nu har sat os ind i, det bliver fyldt med citater og billeder og bøger, og vi kan sidde og grave ned i. Og du har også været så god at tage nogle billeder med af Frederik Liebmann. Det synes jeg næsten, du skal forklare, hvordan han ser ud.

Mille Gabriel: Jeg tog et portræt med, fordi jeg tænkte, at du skulle næsten lige have lov at se ham. Og ja, Frederik Liebmann, han er vist 27 år gammel, da han tager af sted, så han er en ung mand, og som du kan se det er en ualmindelig velklædt end en flot ung mand, som jeg har haft gode forbindelser i København, haft et godt netværk inden for botanikken. Ja, gode venner blandt blandt de ledende botaniker, og han er velklædt i sort jaket. Eller hvad hedder sådan noget her?

Bjørn Harvig: Han ligner ikke en, der skal ud i junglen, vel?

Mille Gabriel: Nej, det gør han altså ikke.

Bjørn Harvig: Er det sådan noget tøj, han har rejst rundt i tror du? Sort og hvidt?

Mille Gabriel: Det kan jeg simpelthen ikke forestille mig.

Bjørn Harvig: Mille, nu havde du den der fantastiske scene vi starter med, hvor han hvor han stævner ud sammen med sin gode ven, gartneren Rathsack, og de sejler af sted, og han er så utålmodig. Nu skal han. Nu skal han ud og opleve og opdage, hvad er det, han drømmer om. Han skal på den her ekspedition?

Mille Gabriel: Jamen, han drømmer jo om at gøre en forskel. Han drømmer om at vende hjem med helt nye samlinger, fordi Nationalmuseet, eller ikke Nationalmuseet, Danmark har næsten ingen botaniske samlinger fra Mexico på det her tidspunkt, fordi Mexico har været et lukket land for naturforskere. Så så han han drømmer om at grundlægge de første store samlinger her. Og så er han også fuld af udlængsel. Han vil. Han vil på eventyr. Så valget er faldet på Mexico. Fordi der er så stor sådan geografisk diversitet. Selv her nede i den sydlige del af Mexico, hvor der egentlig ikke er særlig langt fra fra Atlanterhav til Stillehav, så er der simpelthen der der regnskove, og der er sneklædte bjerge, så der er ligesom det hele på et meget lille område. Så han glæder sig til at udforske alle de forskellige vegetationszoner, kan man sige.

Bjørn Harvig: Og det kræver en ung, fandenivoldsk, også meget nysgerrig dansk mand, men måske også en, jeg ved ikke, kan vi kalde ham? Jeg ved ikke, om fræk er det rigtige ord. Men han virker i hvert fald til, at han ikke står tilbage for noget som helst. Han skriver jo til til Kong Christian den 8. Ja, og ansøger om penge til ekspeditionen. Ja, hvordan går det?

Mille Gabriel: Jamen Han. Han finder jo hurtigt ud af, at det kræver noget finansiering at tage på rejse, og at han også skal være, hvis man skal være væk i flere år. Så han ansøger kongen, og jeg har faktisk fundet et af hans breve, hvor han skriver allernådigste konge. Og så forklarer han, hvad det er, der er vigtigt ved denne ekspedition, hvorfor kongen skal finansiere det her. Og det lykkes kongen.

Bjørn Harvig: Han får et rejsestykke på, jeg tror, 1000 rigsdaler.

Mille Gabriel: Ja, tusind rigsdaler årligt i et par år. Så det er en temmelig stor investering.

Bjørn Harvig: Fantastisk. Ja, og så er det også sådan. Så vidt jeg husker, at han forsøger at komme med på en, er det en russisk botanisk ekspedition med en noget ældre herre, der hedder Kowinski?

Mille Gabriel: Ja. På det her tidspunkt er der nemlig. Ja, der er forskellige forskere, som allerede har været i Mexico, og en af dem er den russiske forsker baron von Kavinski, og Liebmann har hørt, at han er ved at stable en ny ekspedition på benene, og han skriver faktisk til Sankt Petersborg for at høre, om han må komme med på det her tidspunkt, så er Kavinsky desværre allerede rejst. Men han får at vide af russiske embedsfolk, at det kan da godt lade sig gøre. Men alle samlinger skal gå til Sankt Petersborg til Kavinsky. Det, siger det, siger Liebmann nej tak til. Det var ikke hans tanke. Det her skulle gå til de nationale til de danske samlinger, så han takker nej.

Bjørn Harvig: Det er ikke noget, kongen beder ham om at takke nej. Det er ham selv, der siger.

Mille Gabriel: Det er ham selv, der takker nej, og så bliver det i stedet for sådan, at de bliver enige om i Danmark, at han skal selvfølgelig ikke rejse alene til Mexico. Han skal have en hjælper med. Og der falder valget på Rathsack, som er gartner i Botanisk Have. Og det er faktisk også noget, kongen hjælper med at finansiere det, så det er de her to. Men Rathsack og Liebmann, der drager af sted.

musik: (sang)

Bjørn Harvig: Og så kommer de frem. Er det havnebyen Veracruz?

Mille Gabriel: Ja, efter 56 dages rejse sejlads, så lægger de til i Veracruz, som jo er en driftig havneby. Og...

Bjørn Harvig: Hvad er det? Hvad er det for et land, de går i land i? Fordi der er jo politiske uroligheder og måske også farligt?

Mille Gabriel: Mexico er jo sådan relativt vanvittigt land at rejse i på det her tidspunkt. Mexico bliver løsrevet fra den spanske kolonimagt i 1821, og siden da har der simpelthen bare været løbene uroligheder mellem de forskellige politiske fløje. Så der løbende sådan nærmest borgerkrigs-lignende tilstande, og hvert andet år er der et militærkup eller eller noget, der ligner, så de forskellige dele af samfundet slås om, hvordan det her land skal drives. Og alt det her betyder, at der er mere eller mindre anarki i landet. Så kommer man ud på landet. Så er der røverbander, der holder til ved de store landeveje, så man skal virkelig passe på med at rejse i det her land. Så det er egentlig det, der møder Lippmann, da han ankommer.

Bjørn Harvig: Ved vi, hvad han tænker om det? Hvad tænker han og Rathsack om det?

Mille Gabriel: Liebmann han, jeg kan fornemme på de breve, han sender hjem, at han er lidt bekymret for det. At det ville være, det ville være godt at være en del af en større ekspedition. Så var man lidt bedre beskyttet.

Bjørn Harvig: Jeg må lige læse et citat op for Liebmann skriver: "Mexicos nærværende tilstand, gør de i højeste grad tilrådeligt ved forenede kræfter at trodse de farer, som en fuldkommen demoraliseret befolkning, anarki og lovløshed. Hver dag vil føre os i møde. Det indre vrimler med røvere, som ustraffet med største frækhed plyndrer og myrder." Så blev der lige skruet op for dramaet.

Mille Gabriel: Og så sker der jo faktisk det heldige, kan man sige for Liebmann, at han han møder Baron von Kavinsky.

Bjørn Harvig: Som ikke er planlagt.

Mille Gabriel: Det er slet ikke planlagt, men de møder hinanden, og det tegner til at kunne blive et meget godt samarbejde. Liebmann og den noget ældre, jeg tror, at en 60-årig ældre herre, Baron von Kavinski, de bliver enige om at slå pjalterne sammen og lave en fælles ekspedition.

Bjørn Harvig: Men så lader det lidt som om, at det alligevel ikke fylder så meget på rejsen eller hvad?

Mille Gabriel: Det er noget af det, som virkelig har undret mig undervejs. Når nu jeg har læst alle hans breve og alle de her manuskripter og ting og sager han sender hjem. Der er utroligt lidt om de her uroligheder, når man tænker på, at der nærmest altså. Ja, en gang om året er der et eller andet en politisk begivenhed, og der er røverbander alle vegne. Så virker det som om det går fuldstændig hans næse forbi. Jeg ser for mig, at den naturhistoriker, som er så optaget af de her planter, at at så

hver gang han bukker sig ned for at se den, kan det være en lille orkidé. Så viser det om ørerne på ham med kugler. Han opdager det aldrig.

Bjørn Harvig: Det er professor Tournesol.

Mille Gabriel: Ja, simpelthen. Han går der faktisk så skriver han et eller andet sted, at når han går rundt her i naturforskerens rofordrende sysler. Altså han tænker det som et roligt liv her. Han går og samler planter, men altså i et af verdens farligste lande. Der er et eller andet, der slet ikke hænger sammen.

Bjørn Harvig: Ja, men det kan være, det bliver hans redning, eller det er til en stor hjælp, måske. Men der er der jo. Der er masser af andre ting, der plager dem. Nu tager de så af sted. Jeg ved ikke, hvor meget vi skal gå i detaljer med, men de har jo muldyr og bæere og ja, og også noget der lader til at fylde meget hos Liebmann er har de nok grej med, fordi han skal samle så mange ting? Det er også noget der kommer til at fylde meget for ham.

Mille Gabriel: Ja, han vil jo gerne arbejde sådan plante geografisk, så han har jo forskellige instrumenter med, som fylder og er tunge. Altså termometer og hydrometer og sådan noget. Og så skal man jo rejse som de lokale, så han har købt hængekøjer og myggenet. Myggenettet er meget vigtigt og ja, så hyrer man en lokal oppasser og muldyrdrivere til at holde styr på den her flok. Det lykkedes ham og jeg tror han lejer en en otte muldyr, som skal bære alle hans udstyr undervejs. Det samme gør Kavinsky så de er en større flok, der drager afsted herfra, ja, engang i februar 1841.

Bjørn Harvig: Og han skriver faktisk lidt om det der med insekterne. Må jeg bare... Må jeg læse det op? Du kender det sikkert. Men altså, han skriver: "Den overalt beskrivelse gående plage af blodsugende insekter, hvilket ingen ro tillader hverken dag eller nat, og som bedækker legemet med talløse sår, vabler og ophovninger."

Mille Gabriel: Ja, det lyder jo slet ikke rart, vel?

Bjørn Harvig: Og at det er noget med at Rathshack også bliver syg eller i hvert fald har svært ved at modstå det her.

Mille Gabriel: Det sker relativt hurtigt, faktisk på den første del af rejsen at Rathshack han redder sig en gang gul feber, og det får faktisk store konsekvenser for hans deltagelse på resten af rejsen. Men det er også det her, der gør, at Liebmann pludselig forstår, hvorfor der ikke har været særlig mange at udforske den her del af Mexico. Det er simpelthen virkelig barske vilkår at rejse under med alle de her insekter og de sygdomme, der følger med.

Bjørn Harvig: Hvad tænker Liebmann om Rathsack? Også i forhold til det partnerskab, de nu skal have. Hvordan? Hvordan går det med det?

Mille Gabriel: Det går ikke som planlagt, kan man sige. Fordi Rathsack han bliver syg så relativt hurtigt. Så må Liebmann egentlig efterlade ham i den lille by [Culiba], som de når til og samler planter selv, mens Rathsack han ligger og får kinin for at blive helbredt, så jeg tror Liebmann, at han er skuffet over den hjælper, han har fået med. Det var ikke det, der var tanken, at han selv stod med alt arbejdet.

Bjørn Harvig: Men vi har alligevel en hovedperson her i Liebmann, der hver gang der var i bogstaveligste forstand lidt tegneserieagtigt, som du beskrev, bliver nærmest bliver skudt efter ham. Så bukker han sig ned for at samle et nyt blad eller en ny plante, et frø op. Og det samme med sygdommen. Den går heller ikke på ham.

Mille Gabriel: Overhovedet ikke. Faktisk bryster han sig lidt af det, han skriver hjem. Sådan lidt i overmodige vendinger hvor, hvor, hvor god hans egen konstitution er. Kunne du tænke dig, at jeg lige prøvede at læse citater.

Bjørn Harvig: Og meget gerne.

Mille Gabriel: Liebmann,han skriver sådan her: "Jeg takker Gud, som gav mig en konstitution, der synes fortrinlig skikket til rejser i hvilket som helst egne af jorden. Thi i den forsmædelige hede, i den mexicanske [Bonito]-terræn, i de hede, fugtige skove. På Orizabas sne- og ismasser og på ikke kun Arabiens stenrige egne lignende kolde, tørre kaktus bjerge ved Teotihuacán. Under alle disse forskelligartede forhold har jeg hidtil nydt en uafbrudt sundhed. Min legemlige kraft har aldrig svigtet min iver for den værdige tilindbringelse af min rejse. Rathsack har derimod med sin tilsyneladende større legemsvægt været mindre heldig i at modstå klimaets indflydelse, og han har idelig lidt af langvarige, hårdnakkede feberanfald, som meget have indskrænket hans virksomhed. Han agter nu i begyndelsen af februar måned at vende tilbage til Europa, Da der er liden rimelighed for, at han vil kunne udholde klimaet på Mexicos vest afhang, hvorfra jeg nu går." Så Rathsack bliver mere og mere syg.

Bjørn Harvig: Det er flot skrevet, Jo, men han har også store tanker om sig selv. Ja.

Mille Gabriel: Og hans egen sundhed. Det er noget, han nyder godt af på rejsen, kan man sige. Der er ikke noget, der bider på ham.

Bjørn Harvig: Så Rathsack er på vej hjemad. Hvordan går det så med Kavinski, som han jo var rigtig glad for at møde og drage på tur med?

Mille Gabriel: Forholdet til Kavinski bliver også mere og mere problematisk, mens de bevæger sig fra det varme klima, Terra Caliente til de køligere egne Tierra fría. Så sker der det, at Liebmann pludselig observerer, det er faktisk ham, der laver alt arbejdet. Det starter sådan lidt med at Kavinsky han siger: åh, måske vil du hjælpe mig med at presse mine planter. De har sådan nogle store presse... plantepressere med, så hver gang de har samlet noget, så skal det jo præpareres og tørres og presses og Kavinsky lægger mere og mere arbejdet over på Liebmann og Rathsack. Og til sidst så har Liebmann simpelthen fået nok. Han syntes ikke, han tog med for at være assistent for for den ældre russer, og det ender faktisk med at stort opgør de bliver rigtig uvenner og skilles, og da de skilles, så siger kavinsky. Hov, hov, jeg skal lige have halvdelen af samlingerne, og det var altså ikke en del af aftalen. Så Liebmann han bliver rasende. Og det ser ud til, at for at undgå at dele samlingen, må han skynde sig at pakke den ned i al hast, så han kan få sendt noget afsted inden den. Ja, han skriver 'Den griske' eller 'Den grådige russer' for at få fingrene i nogle af hans indsamlinger.

Bjørn Harvig: Arv, så de står nærmest og tovtrækker?

Mille Gabriel: Så det bliver altså også... Det fører til et dramatisk brud mellem de to. Og når Rathsack bliver sendt hjem, så står Liebmann altså pludselig alene tilbage.

Bjørn Harvig: Hvad gør han så?

Mille Gabriel: Jamen Liebmann, han får sig jo også nogle kontakter undervejs. Han slår sig ned på en hacienda, der hedder Mirador, som ligger for foden af den store vulkan Pico de Orizaba. Og den hacienda den bliver drevet af en tysker, som inviterer naturforskere indenfor. Så kan man ligesom komme der som europæisk forsker og slå sig ned og nyde godt af biblioteket og den gode mad på Haciendaën. Og det bliver sådan hans base de næste mange måneder.

Bjørn Harvig: Ja, det lader til, at det er dér, han rejser ud fra og kommer tilbage til. Og måske også et sted, hvor han kan samle de ting, han samler?

Mille Gabriel: Eller hvad? Han har jo brug for alt det her, han indsamler undervejs. Det fylder, og det skal ligesom samles et sted, hvorfra det så løbende skal udskibes, og det bliver her på Mirador, og på Haciendaën her, der møder han også andre naturforskere. Han møder blandt andet en belgier, Giesbrecht og de to de bliver enige om, at de skal da bestige den her vulkan sammen. Pico de Orizaba, så de drager af sted, og det er også. Det er også her, man for alvor ser, hvordan Liebmann han arbejder som botaniker.

Bjørn Harvig: Det er nu, han bliver videnskabsmand.

Mille Gabriel: Det er nemlig nu, han for alvor viser sig som videnskabsmanden. Så han. Han studerer, hvordan han for hver meter han arbejder sig op på vulkanen. Så kan han se, at jordbunden

ændrer sig. Det er nogle andre planter. På et tidspunkt kommer han til trægrænsen, så han. Han måler og noterer sådan i typisk plantegeografisk metode ville.

Bjørn Harvig: Du startede indledningsvis med at sige, at der også var fare forbundet med den her rejse. Og selvom man måske underspiller det, så har jeg tænkt. Slanger og kryb. Og han skriver på et tidspunkt, at hans muldyr også bliver bidt af slanger. Har vi nogen slangescener eller møde med nogen slanger?

Mille Gabriel: Ja, du sidder og griner. Jamen det har vi, og det er grunden til at jeg griner er at han betragter det egentlig aldrig som noget, der er farligt. Han betragter det som noget, han kan indsamle. Det er igen et sted, vi møder ham som videnskabsmanden, at han er drevet af sin nysgerrighed. Så det kan godt være, at muldyret bliver angrebet af en klapperslange, men det er jo en, man kan tage levende med hjem, eller der er en anden giftslange, som kommer ind i hytten om natten, som er på jagt efter høns. Den får de også lige samlet ind. Eller taget skindet af den, så han... Alting bliver betragtet som noget han kan samle. Og han får arbejderne på plantagen. Sukkerrørsmarker og marker til at indsamle slanger til ham. Så det er en meget fin samling, han egentlig kan sende hjem til Naturhistorisk Museum. For det er ikke kun botanik. Det er alt muligt, som han egentlig har påtaget sig at samle.

Bjørn Harvig: Og så får han også endnu en gang samlet utroligt mange ting hjem, for det var en af de ting, jeg også rigtig gerne ville spørge dig om. Hele den logistik, der er forbundet med så måske nede fra vulkanen igen og tilbage på Mirador... Hvad gør han med det? Altså, det er jo ikke bare én gang, han sender ting hjem.

Mille Gabriel: Han sender løbende ting hjem, og det er faktisk også noget af det, der har fascineret mig. Altså, vi er jo lidt forkælede i dag i forhold til logistik, når vi rejser. Denne gang har det virkelig været en udfordring. Altså at få pakket 90.000 planter. Altså det er næsten ikke til at forestille sig. Noget af det er levende planter altså. Ja, det kræver altså en hel del, så logistikken fylder utroligt meget. Det her med at få bygget kasser undervejs og få tørret planterne. Hvis ikke de er tørret ordentligt, når de pakker ned, så rådner de jo op og hele tiden sørge for at få tingene ud til kysten. Tilbage til Veracruz og få...

Bjørn Harvig: Passer de ordentligt på det der? Ja. Kommer det overhovedet frem? Får han meldinger om det? Om det er kommet frem? Og så videre?

Mille Gabriel: Han får jo sådan. Han skriver jo med med Skov der er professoren hjemme i København, og indimellem får han jo desværre nyt om, at der er nogle kasser, der ikke er nået godt frem, fordi ja det tager fugt ind.

Bjørn Harvig: Årh nej. Ja.

Mille Gabriel: Blandt andet så får han at vide, at nogle af kasserne har stået to måneder på kajen i Veracruz, før de kom af sted i regntiden. Og så kan man jo godt forstå, at der er kommet vand til planterne.

Bjørn Harvig: Ej hvor ærgerligt, hva.

Mille Gabriel: Ja, så nogle gange så er det altså sådan en tredjedel af planterne, der har overlevet.

Bjørn Harvig: Og nu startede vi jo for ikke så lang tid siden ovre i Palmehuset, hvor vi så stod og så på på på koglepalmen der. Han har jo haft med hjem. Ja, hvad ved vi om den og hvordan? Hvordan fik han den med hjem?

Mille Gabriel: Jamen koglepalmen er faktisk på sikkert med i hans allerførste forsendelse. Netop den her forsendelse, som har stået to måneder på kajen i vinter cruise, og hvor der er rigtig, rigtig meget der går tabt. Men lige præcis koglepalmerne har overlevet. Måske fordi det er levende planter. Det er nok de opklippede herbarieark som ikke har kunne tåle rejsen, men de levende planter har måske haft godt af at stå der, så de er i hvert fald blevet bevaret. Så det er den allerførste sending hjem til København.

Bjørn Harvig: Og så, Mille, afslutningsvis, hvad kan vi sige om hans eftermæle? Han havde i hvert fald den her idé om, at han skulle skrive den her. Allerede da han rejste afsted, at han skulle skrive den. Den store bog og blive den verdensberømte videnskabsmand, fik han skrevet sin bog.

Mille Gabriel: Det gjorde han jo aldrig. Altså det der sker, da han er på slutningen af rejsen, det er, at han bliver pludselig kaldt hjem. Han får et brev, hvor der står, at hans gamle læremester Horneman er død, og nu er der en ledig stilling som redaktør af det store bogværk Flora Danica, så han må skynde sig at rejse hjem. Og derhjemme bliver han så redaktør. Han bliver også professor på universitetet i botanik, og han bliver også nødt til at tage sin gamle stilling tilbage som på Veterinær højskolen, hvor han underviste. Så i en periode ser det faktisk ud til, at det er ham, der underviser i på alle institutioner, der har med botanik at gøre. Han bliver med tiden også direktør for Botanisk Have, så han har...

Bjørn Harvig: Helt vildt.

Mille Gabriel: ...virkelig virkelig mange stillinger, og i alt imens det, så forsøger han at få gennemgået de der kæmpemæssige samlinger, han har med hjem, og noget af det lykkes. Han får skrevet små artikler om nogle af planterne. Et værk om bregnerne og noget om halv græsserne og siv og sådan noget. Men de store hovedværker, som han havde gået og drømt om, var især palmernes naturhistorie. Den får han aldrig skrevet. Han får produceret sådan de store illustrationer til det. Men værket får han aldrig skrevet. Blandt andet fordi han har for travlt, men også fordi at Liebmann han bliver syg. Liebmann, som ellers har rejst Mexico tyndt og den gule feber bed aldrig på ham. Alle

andre, men aldrig ham. Da han kommer hjem, så får han tuberkulose og dør faktisk i 1856 som kun 43 årig.

Bjørn Harvig: Så han når ikke at skrive alt det, han gerne ville. Men jeg tænker også bare, da han kommer hjem og får tilbudt de her stillinger. Først som redaktør på Flora Danica og senere som direktør for Botanisk Have. Det er det, fordi han har været så dygtig til at indsamle så meget, at hans navn er blevet så stort i Danmark.

Mille Gabriel: Jeg tænker, at han får de her store stillinger hjemme i Danmark i kraft af sit netværk. For han har ikke rigtig nået at bearbejde de her samlinger endnu. Men han har et ualmindelig godt netværk på universitetet og i Botanisk Have. Så skal man også tænke på, at naturhistorie på det her tidspunkt er et lille fag. Man har egentlig ikke sådan kunne dimittere i naturhistorie endnu, så jeg tænker, at de er relativt få botanikere på det niveau på det her tidspunkt i hvert fald. Så er det så det Liebmann, der ender med alle stillingerne. Og kan slet ikke forstå, hvordan han kan nå at bestride alle disse poster og samtidig også lave videnskabeligt arbejde. Men de store hovedværker får han aldrig færdiggjort, og det gør også, at han er gået lidt i glemmebogen i dansk botaniks historie. At han er ikke særlig kendt og slet ikke uden for botanikken, kan man sige. Så hans ekspedition er mere eller mindre ukendt.

Bjørn Harvig: Det har vi dog gjort noget ved i dag, og det har du gjort noget ved i det, du har skrevet om ham. Og det lader også til, at Botanisk Have og Naturhistorisk Museum får gjort noget ved det. Fordi vi har jo i dag stået og kigget på den smukke koglepalme derovre, og på den måde lever hans historier jo videre. Ja, sådan rent fysisk med den her smukke palme, og det er jo meget fint.

Mille Gabriel: Koglepalmen i sig selv er jo virkelig et meget tydeligt vidnesbyrd på hans betydning for botanikken og den her ekspedition.

Bjørn Harvig: Som med den, der lever hans historie videre.

Mille Gabriel: Det kan man sige. Ja.

Bjørn Harvig: Hvor har det været spændende. Tak for at du tog os på tur ud i byen.

Mille Gabriel: Det har været en fornøjelse.

Bjørn Harvig: Jeg glæder mig til vi ses tilbage på museet. Tak for i dag Mille.

Mille Gabriel: Tak for i dag.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er produceret af Nikolai Sørensen og Bjørn Harvig for Vores tid. Redaktør er Troels Donnerborg. En særlig tak til Statens Naturhistoriske Museum. Du kan finde serien og flere historiske podcasts ved at søge på Vores tid i din podcast app.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[15:4 Frederik Liebmann: På mulddyr gennem 1800-tallets Mexico](#)

Produceret af Nikolai Sørensen og Bjørn Harvig for Vores Tid